

گزارش

علیرضا حجتی

روزنامه‌نگار

پاپ فرانسیس رهبر کاتولیک‌های جهان که چندی پیش در بستر بیماری بود و به گفته واتیکان دوره بهبودی را می‌گذراند، روز گذشته در ۸۸ سالگی و در اقامتگاه کاراسانتا ماتزای واتیکان درگذشت.

کاردینال «کوبین فارل»، مدیر امور مالی و اداری واتیکان در توثیتی با اعلام اینکه پاپ فرانسیس فوت کرده است، گفت: «برادران و خواهران عزیز، با اندوه عمیق باید درگذشت پدر مقدس‌مان فرانسیس را اعلام کنم. ساعت ۷:۳۵ صبح امروز، اسقف رم، فرانسیس، به خانه ابدی سفر کرد.»

پاپ فرانسیس، زاده ۱۷ دسامبر ۱۹۳۶، در آرژانتین با نام اصلی خورخه ماریو برگلیو در سال ۲۰۰۱ مقام کاردینالی را از پاپ ژان پل دوم دریافت کرد. برگلیو در سال ۲۰۱۳ به جای بندیکت شانزدهم به عنوان پاپ انتخاب شد و لقب فرانسیس را برای خود برگزید. وی اولین عضو فرقه یسوعی، اولین پاپ اهل قاره آمریکا و پس از گرگوری سوم، اولین پاپ غیراروپایی بود.

آخرین حضور پاپ فرانسیس به مناسبت عید پاک در ۲۰ آوریل ۲۰۲۵، با درخواستی جهانی برای صلح، خلع سلاح و آزادی زندانیان بود. پاپ در پیامش که در این مراسم قرائت شد، آتش بس در غزه، آزادی زندانیان و دسترسی بشردوستانه، صلح در اوکراین، قفقاز جنوبی و بالکان غربی، خلع سلاح و آزادی مذهبی در آفریقا، از جمله سودان، کنگو و آشتی در میانمار را خواستار شد.

در طول دوازده سال پاپی‌اش، فرانسیس عامل تغییر بود. او در سال ۲۰۱۳ پس از استعفای غیرمنتظره بندیکت شانزدهم – پاپ محافظه‌کار کاتولیک – واتیکانی آشفته را به ارث برد.

در مارس ۲۰۱۳، کلیسای کاتولیک در بحران بود. در سراسر جهان، کشورها با رسوایی ناشی از سوءاستفاده جنسی کشیشان کاتولیک مواجه بودند، در حالی که در رم، مقامات اروپایی مبارزه با پولشویی از واتیکان می‌خواستند تا در معاملات مالی خود شفاف‌تر عمل کند. اعتبار اخلاقی کلیسا نابود شده بود و دارایی‌های مالی‌اش کاهش یافته بود. مسیحیت خود در حال افول سریع بود و سکولاریسم رو به افزایش. در همان زمان، به‌طور ناگهانی جایگاه بالای کلیسا خالی شد: فقط یک ماه پیشتر، در ۱۱ فوریه، پاپ بندیکت شانزدهم جهان را با استعفا داوطلبانه‌اش شوکه کرد؛ اولین بار از سال ۱۲۹۴ که یک پاپ رومی داوطلبانه کناره‌گیری می‌کرد.

در حالی که ۱۱۵ کاردینال برای انتخاب پاپ جدید گرد هم آمده بودند، خورخه ماریو برگلیو، اسقف اعظم آرژانتینی، سخنرانی چهار دقیقه‌ای ایراد کرد که به نظر می‌رسید مسیر را تغییر داد. او گفت پاپ بعدی باید کسی باشد که به کلیسای کاتولیک کمک کند تا «از خود بیرون آید و به پیرامون‌ها بپرد، نه تنها از نظر جغرافیایی بلکه از نظر وجودی».

فرانسیس در مارس ۲۰۱۳، پس از استعفای بندیکت، اولین پاپی که در نزدیک به شش قرن کناره‌گیری کرد-انتخاب شد؛ کاردینال‌ها به دنبال اصلاح‌گری به دست مدیریت قوی بودند، اما کمتر کسی پیش‌بینی می‌کرد که فرانسیس ۷۶ ساله، اسقف بوئنوس آیرس، شور اصلاح‌طلبی را با جذابیتهای مردمی در هم آمیزد و در تلاش برای تظهِیر و تحول کلیسا گام بردارد. او در اولین سخنانش از بالکن مشرف به میدان سن پیترو گفت:

«لبنی سرا»، یعنی «عصر به‌خیر» و «با لحنی خودمانی بخ را شکست. او با شوخی درباره اینکه اهل آرژانتین است، گفت: «به نظر می‌رسد برادران

کاردینالی از ایران که حق انتخاب پاپ ندارد

مرگ پاپ فرانسیس، باعث شد که روند پراز تشریفات و جزئیات انتخاب پاپ جدید آغاز شود. از این روند آنچه در خاطر جمعی ما باقی مانده همان ماجرای سوزاندن رای‌ها با مواد خاص است که نشان می‌دهد دود سیاه به نشانه عدم توافق و دود سفید به نشانه توافق از دودکش کلیسای سیستمین است. اما انتخاب پاپ جدید برای ما ایرانی‌ها یک تفاوت دارد و آن هم حضور یک کاردینال در ایران است. (البته ایران پیش از آقای ماتیو نیز در دوره مدرن دو کاردینال دیگر داشته است) چه کسی کاردینال است؟ آقای دومینیک جوزف ماتیو، اسقف اعظم تهران – اصفهان (کلیسای کاتولیک لاتین) که در دسامبر سال گذشته میلادی به عنوان کاردینال انتخاب شد.

کاردینال بودن چه اهمیتی دارد؟ پاپ در مجمعی تعیین می‌شود که حدود ۱۲۰ نفر (ظاهراً در سال جاری ۱۳۵ نفر) از کاردینال‌ها در آن حضور دارند.

اما آیا آقای جوزف ماتیو در این مجمع حضور خواهد داشت؟ خبر او جزو کاردینال‌هایی نیست که در این مراسم حضور دارند. جهان در حال حاضر ۲۵۰ کاردینال دارد ولی از این جمع، همان‌طور که گفتیم فقط ۱۳۵ نفر به عنوان کاردینال در آن مجمع حضور پیدا خواهند کرد.

چرا آقای ماتیو در این مراسم حضور ندارد. حضور در مجمع کاردینال‌ها شرایطی دارد مثل اینکه «تنها کاردینال‌هایی که کمتر از ۸۰ سال سن داشته باشند، حق شرکت در مجمع انتخاب پاپ و رای دادن را دارند.» که آقای ماتیو این شرط را دارد و ۶۱ ساله است ولی از آن طرف محدودیت‌های دیگری هم طبق قواعد واتیکان وجود دارد که مانع از حضور آقای ماتیو است. مثلاً «تعداد کاردینال‌های انتخاب‌کننده نباید از ۱۲۰ نفر تجاوز کند، هرچند در عمل ممکن است این تعداد کمی بیشتر یا کمتر باشد.» و حالا این میزان تا ۱۳۵ نفر افزایش پیدا کرده است.

اما از آقای ماتیو چه می‌دانیم؟ او در ۱۳ ژوئن ۱۹۶۳ در شهر آرلن در جنوب بلژیک به دنیا آمد، از ۲۱ سالگی وارد تحصیلات دینی شد و در سن ۲۶ سالگی یعنی در سال ۱۹۸۹ پس از تحصیلات در رشته الهیات در رم به عنوان کشیش منصوب شد. او به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، ایتالیایی، آلمانی و هلندی تسلط کامل داشته و تحصیلات تکمیلی خود را در لبنان به زبان عربی به پایان رسانده است. در مورد آقای متیو گفته شده که تقریباً همیشه خود را در نزدیکی و پیوند به جهان اسلام توصیف کرده و از زمره علایق او نیز، نجوم و ستارگان و آسمان شب است.

دیدار با آیت الله سیستانی؛ نقطه عطف تاریخی

و نقطه عطفی در تاریخ روابط اسلام و مسیحیت و بویژه اسلام شیعی و مسیحیت کاتولیک بود. اهدافی همچون تقدیر از نقش سازنده مرجعیت شیعه در حمایت از اقلیت‌های دینی و مخصوصاً مسیحیان و به رسمیت شناختن عملی اسلام شیعی در کنار اسلام سنی را که از سال‌ها قبل ارتباط و گفت‌وگوهای زیادی با واتیکان داشته است، تأمین کرد. در آن مقطع دفتر آیت‌الله سیستانی به دنبال دیدار ایشان با پاپ فرانسیس در بیانیه‌ای به جزئیات آن پرداخت. در آن بیانیه آمد: آیت‌الله سیستانی در این دیدار به رنجی که کشورهای مختلف دنیا با آن روبرو

هستند و ظلم و فقر و ستم دینی و فکری که از آن رنج می‌برند، پرداخت. از نبود عدالت اجتماعی سخن گفت. ایشان به آنچه ملت منطقه از جنگ و اقدامات خشونت‌آمیز و محاصره اقتصادی و آوارگی متحمل می‌شوند بویژه ملت فلسطین در سرزمین‌های اشغالی اشاره کرد. آیت‌الله سیستانی با اهمیت تشدید تلاش‌ها برای تثبیت ارزش‌های مسالمت‌آمیز و همبستگی میان بشریت در همه جوامع تأکید کرد و ضرورت احترام متقابل میان پیروان همه ادیان را مورد تأکید قرار داد. در این بیانیه همچنین به نقشی که مرجعیت دینی در حمایت از مسیحیان و کسانی که مورد ظلم و ستم طی

سالیان گذشته قرار گرفته‌اند اشاره شد بویژه در دوره‌ای که تروبیست‌ها بر بخش زیادی از استان‌های عراق مسلط بودند و مرتکب اقداماتی جنایتکارانه شدند، پرداخته شد. واتیکان نیز به نوبه خود به مناسبت این دیدار میان مرجعیت ادیان عراق با پاپ فرانسیس بیانیه‌ای صادر کرد. در بیانیه نهاد عالی کاتولیک‌های جهان آمد: در این دیدار پاپ از آیت‌الله سیستانی به خاطر اینکه در برابر خشونت و سختی‌های بزرگ در سال‌های اخیر در دفاع از ضعفا و افرادی که بیشترین آزارها را دیده‌اند، ندا سر داده، تشکر کرد و بر مقدس بودن حیات بشریت و اهمیت اتحاد میان ملت عراق تأکید کرد.

پاپ آلمانی بندیکت شانزدهم و پاپ لهستانی ژان پل دوم- تمرکز اصلی‌شان بر چالش‌های سیاسی و اقتصادی اروپا در دوران پساکمونئیسم و پسامسیحیت بود، فرانسیس تمرکز خود را به جهان اسلام معطوف کرد، با تأکید بر آنچه «فرهنگ دیدار» می‌نامید.

در سال ۲۰۱۹، طی سفری به بوعلبی در امارات متحده عربی، در آنجا با شیخ احمد الطیب، امام اعظم مسجد الازهر مصر، سند مهمی درباره برادری انسانی امضا کرد که اعلام می‌کرد مردم با ادیان مختلف می‌توانند و باید در کنار یکدیگر در صلح زندگی کنند. در سال ۲۰۲۱، در اوج همه‌گیری کووید-۱۹، او اولین پاپی شد که به عراق سفر کرد و با آیت‌الله العظمی علی سیستانی، یکی از برجسته‌ترین روحانیان شیعه جهان دیدار کرد. فرانسیس گفت: «خصوصت، افراط‌گرایی و خشونت از دل دین زاده نمی‌شوند: آنها خیانت به دین‌اند. ما مؤمنان نمی‌توانیم وقتی تروریسم از دین سوءاستفاده می‌کند، سکوت کنیم. بلکه فراخوانده شده‌ایم که به وضوح تمام ابهام‌ها را از میان برداریم.»

پس از مرگ بندیکت و پایان وضعیت بی‌سابقه دو پاپ زنده، برخی از حامیان فرانسیس انتظار داشتند او با آزادی بیشتری عمل کند. اما در واقع، ماندگارترین میراث فرانسیس ممکن است دگرگونی صفوف روحانیت و بازارهای شورای کاردینال‌ها باشد؛ شورایی که زمانی تحت سلطه محافظه‌کارانی بود که توسط بندیکت و ژان پل دوم منصوب شده بودند. او در میانجی‌گری برای آشتی میان ایالات متحده و کوبا نقش داشت و دیپلمات‌های واتیکان در توافق صلحی که به جنگ داخلی چند دهه‌ای در کلمبیا پایان داد، سهیم بودند. در اوج بحران مهاجرت اروپا در سال ۲۰۱۵، آن را مسأله‌ای اخلاقی خواند و بی‌وقفه از کسانی که برای رسیدن به اروپا جان خود را به خطر می‌انداختند، حمایت کرد.

مسیر ناتمام فرانسیس

در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۶ آمریکا، فرانسیس گفت دونالد ترامپ «مسیحی نیست» چون ترجیح می‌دهد دیوار بسازد تا پل. ترامپ در پاسخ گفت: «برای یک رهبر مذهبی که ایمان یک فرد را زیر سؤال ببرد، شرم‌آور است. من به اینکه یک مسیحی‌ام افتخار می‌کنم.»

او از حقوق دینی اقلیت‌های غیرمسیحی نیز دفاع کرد، از جمله وهیگنایی‌ها در بنگلادش و میانمار و ایزدی‌ها در عراق.

پاپ فرانسیس، موضع‌گیری‌های متعددی درباره جنگ غزه داشت. او در کتابش نوشت: «آنچه در غزه رخ می‌دهد، ویژگی‌های نسل‌کشی را دارد.» او ۲۲ دسامبر ۲۰۲۴ پس از حملات اسرائیل به غزه گفت: «دیروز، کودکان غزه بمباران شدند... این وحشیانه است. این جنگ نیست. خواستم این را بگویم چون دل را به درد می‌آورد.» در چین، او در سال ۲۰۱۸ توافقی موقت با دولت امضا کرد تا به نزاع چند دهه‌ای بر سر حرق انتصاب اسقف‌ها پایان دهد. او برای اولین بار به رسمیت شناختن رسمی اختیار پاپ بر کاتولیک‌های چین را به‌دست آورد، اما در مقابل، مشروعیت هفت اسقف منصوب دولت را به پیش‌تر تکفیر شده بودند، پذیرفت.

اکنون که کاردینال‌ها بار دیگر گرد هم می‌آیند تا رهبر بعدی ۱.۳ میلیارد کاتولیک جهان را انتخاب کنند، وظیفه عظیمی که فرانسیس بر عهده گرفت، در این مسیر ناتمام باقی مانده است. اینکه بر عهده آنان است که تصمیم بگیرند آیا می‌خواهند راه نوآورانه او را ادامه دهند یا مسیری کاملاً جدید در پیش گیرند.

منبع: Foreign Policy
The New York Times

پیام‌های تسلیت

رئیس‌جمهوری در پیامی ضایعه درگذشت پاپ فرانسیس، پیشوا و رهبر معنوی کاتولیک‌های جهان را به همه مسیحیان کاتولیک جهان، پیروان و دوستاناران ایشان تسلیت گفت.

مسعود پزشکیان در پیامی با تسلیت درگذشت پاپ فرانسیس تصریح کرد: «از نقاط برجسته زندگی و رهبری او مواضع انسان‌دوستانه وی در جهان بویژه مواضع صریح و محکومیت نسل‌کشی رژیم اسرائیل در غزه و تقاضا برای پایان دادن به کشتار زنان و کودکان بی‌گناه فلسطینی بود که نام و یاد او را برای همیشه در خاطر همه وجدان‌های بیدار و آزادی‌خواهان جهان زنده نگه داشت.»

وزیر امور خارجه ایران هم در پیامی با تسلیت درگذشت پاپ فرانسیس در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «به نمایندگی از طرف مردم ایران، از صمیم قلب به جامعه جهانی- بویژه پیروان خاص پاپ فرانسیس- که سوگوایر این فقدان هستند، تسلیت می‌گویم.»

سید عباس عراقچی با اشاره به اینکه خرد و شفقت او زندگی‌های بی‌شماری را تحت تأثیر قرار داد و صلح و وحدت را در میان ملت‌ها و مذاهب ترویج کرد، گفت: «ما در این غم شریک هستیم و عمیق‌ترین همدردی خود را ابراز می‌کنیم.»

همچنین سفیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار جمهوری اسلامی ایران در مقرر مقدس (ایتالیا) با انتشار پیامی، درگذشت پاپ فرانسیس رهبر کاتولیک‌های جهان را تسلیت گفت.

در پیام «محمد حسین مختاری» آمده است: «پاپ فرانسیس همواره شخصیتی الهام‌بخش، صلح‌طلب و مدافع ارزش‌های انسانی و اخلاقی بود که تلاش‌های ایشان در جهت ترویج گفت‌وگو بین ادیان، همبستگی جهانی و حمایت از محرومان، در خاطره جهانیان باقی خواهد ماند.»

وی گفت: «اینجانب به نمایندگی از جمهوری اسلامی ایران، مراتب همدردی صمیمانه خود را با مقامات واتیکان و تمام پیروان کلیسای کاتولیک ابراز داشته، برای روح آن فقید سعید آرامش ابدی و برای بازماندگان و علاقه‌مندان ایشان صبر و تسلی مسألت دارم.»

در بیانیه حزب‌الله لبنان هم به مناسبت درگذشت پاپ فرانسیس آمده است: «پاپ فرانسیس به صلح ایمان داشت و خواهان کنار گذاشتن همه جنگ‌ها بود، او با ایمان عمیق برای کاشتن بذر محبت و مسامحه و ایحاد پل‌هایی بین ادیان، تمدن‌ها و ملت‌ها و برقراری گفت‌وگو، تقاهم و عدالت تلاش کرد.»

این بیانیه می‌افزاید: «مواضع پاپ فرانسیس در خصوص دعوت به توقف تجاوزات اسرائیل علیه نوار غزه، حمایت از آرمان فلسطین و ایستادگی دائمی در کنار لبنان و همچنین آمده است: دیدار تاریخی بین پاپ فرانسیس با آیت‌الله سیستانی در نجف اشرف، دارای پایداری وی به ارزش‌های انسانی در مخالفت با ظلم است.»

اوفرآر و

تصویری

مفاوت از

شهرتش

در درون

واتیکان

به عنوان

مدیری قاطع

ارائه می‌داد:

کسی که

شفافیت

بیشتری به

امور مالی

بورورکاسی

واتیکان را

بازسازی کرد

تسلیت آیت الله سیستانی

دفتر آیت‌الله العظمی سید علی سیستانی در بیانیه‌ای با ابراز تأسف عمیق از درگذشت پاپ فرانسیس، به پیروان کلیسای کاتولیک در جهان، این تسلیت را تسلیت گفت. در این بیانیه آمده است: پاپ فرانسیس به دلیل ابفای نقش متمایز در جهت صلح و مسامحه و ابراز همبستگی با ستمدیدگان و مظلومان سراسر جهان، از جایگاه معنوی بالایی در میان بسیاری از ملت‌ها برخوردار و مورد احترام همه بود. در این بیانیه همچنین آمده است: دیدار تاریخی بین پاپ فرانسیس با آیت‌الله سیستانی در نجف اشرف، دارای جایگاه پراهمیتی برای تأکید دو طرف بر نقش اساسی ایمان بود.

